

Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091 Majorstua
0301 Oslo

HØRINGSUTTALELSE VEDRØRENDE KONSESJONSSØKNAD (SØKNAD OM PLANENDRING) FOR BYGGING AV HOVDA KRAFTVERK, ÅMOT OG STOR-ELVDAL KOMMUNER, HEDMARK

Vi vil innledningsvis bemerke at det er meget kritikkverdig at Åmot JFF ikke ble invitert av NVE til å komme med høringsuttalelse til den nye søknaden om å bygge ut Hovda, til tross for at vi leverte høringsuttalelse til forrige konsesjonssøknad. Vi ble gjort oppmerksomme på den nye søknaden av andre enn NVE. Det samme gjelder flere andre organisasjoner og privatpersoner som leverte høringsuttalelse forrige gang. Det er åpenbart at det nye prosjektet er en variant av det gamle, og at høringsparter som ÅJFF derfor både kan og vil uttale seg også om det nye.

Åmot JFF går mot en hver kraftutbygging i Hovda. Elva er ikke regulert fra før, i motsetning til andre større vassdrag i Åmot, med unntak av Åsta, som er varig vernet. I tillegg til regulering av Glomma, Rena, Osa, Glesåa og Løa, er det er gitt tillatelse til bygging av såkalt mikrokraftverk i Skynna (for øvrig uten at lokale interesseorganisasjoner har fått anledning til å uttale seg) og det foreligger søknad om utbygging av Deia. Denne massive kraftutbyggingen gjør at Hovda er ekstra verdifull, og for all del må skånes.

Hovda renner gjennom imponerende kløfter, stedvis med gammelskog. Hovda-dalføret er en del av det store naturområdet Rondane sør, som blant annet omfatter Hemmeldalen naturreservat rett i nærheten. Bekkekløftene langs Hovda er biologisk verdifulle og utgjør en naturtype som er sjelden i Hedmark.

Ny søknad

Det reviderte prosjektet innebærer en kortere rørgate og det berører dermed en kortere del av elva. Kraftstasjonen flyttes over på sørsida, og alle inngrep vil nå skje i Åmot og ikke i Stor-Elvdal. Selve reguleringen vil selvsagt fortsatt berøre begge kommuner. Inntaksmagasinet vil med en reguleringshøyde på fire meter demme ned et anseelig areal, i forhold til elvas størrelse. Minstevannføringen som foreslås er svært lav (om vinteren også vesentlig lavere enn i forrige søknad). Den vil åpenbart være meget skadelig for dyre- og planteliv både i og rundt elva. Framfor alt vil utbyggingen også i denne versjonen innebære et betydelig inngrep i et intakt elevsystem med verdifulle naturkvaliteter.

Dyre- og planteliv generelt

I tillegg til å være leveområde for sjeldne og truede plantearter som trådrag, er det kjent at rovfugl hekker i de bratte skrentene langs elva, og at fossefall også hekker mange steder ved Hovda. Rovfugl er følsom for forstyrrelser, og fossefall vil bli negativt påvirket av redusert vannføring. De største bekkekløftene berøres ikke av det reviderte prosjektet, men nye kartlegginger utført på oppdrag fra Blåfall har avdekket en kløft som ikke tidligere er registrert. Denne har samme vegetasjon som de større kløftene lenger opp i vassdraget, og vil påvirkes på samme måte av redusert vannføring. Som avbøtende tiltak for planter (lav) som er avhengige av høy luftfuktighet, foreslås å bygge terskler. Om dette vil ha særlig effekt er ytterst usikkert. Så vidt vi kjenner til er positiv effekt av terskler på fuktighetskrevede vegetasjon dårlig dokumentert. Vi kan ikke akseptere at Hovda brukes som eksperimentområde for tiltak av denne typen. For fossefall foreslås fuglekasser. Også her er virkningen i beste fall meget usikker, og igjen dårlig dokumentert så langt vi kjenner til.

Villrein

Villreinen i Rondane sør er en av de få intakte villreinstammer i Norge (ikke iblandet tamrein), og Norge har et internasjonalt ansvar for å ta vare på arten. Villrein er som kjent svært følsom for menneskelige inngrep- og aktivitet. Fragmentering av leveområder er eksempel på forstyrrelser som kan påvirke arten negativt. Det pågår et press i de aktuelle områdene ved at det blant annet tas arealer til hytteutbygging og legges til rette for andre former for menneskelige inngrep. Det er kjent at villreinens habitatbruk omfatter skogområdene helt øst mot Glomma, og det er derfor sannsynlig at vannkraftutbygging her vil virke negativt inn på stammen. En eventuell utbygging vil føre med seg anleggsarbeid, økt trafikk og økt tilrettelegging for ferdsel.

I forbindelse med at regional plan for Rondane-Sølnkletten nylig var ute på høring, ser en i flere høringsuttalelser, blant annet fra villreinnemnda for Rondane-Sølnkletten, at det er svært viktig å ta tilstrekkelige hensyn til villreinen i området. Det pekes blant annet på at hovedutfordringene når det gjelder menneskelig aktivitet ikke er beskrevet, at det ikke er foretatt nødvendige konsekvensutredninger, samt at det ikke er tatt tilstrekkelige hensyn til våre internasjonale forpliktelser. Dette er synspunkter en finner igjen i andre uttalelser. Fylkesmennene i Hedmark og Oppland påpeker også nødvendigheten av å legge føre-var-prinsippet til grunn, samt å innhente supplerende kunnskap om villreinens arealbruk. På bakgrunn av dette mener vi at å gi konsesjon for utbygging av Hovda vil være i strid med naturmangfoldlovens bestemmelser om føre-var-prinsippet. Kunnskapen om villreinbestanden i området er for liten, en vet ikke med sikkerhet hvilke konsekvenser ulike menneskelige inngrep kan få.

I forbindelse med forslag til regional plan for Rondane-Sølnkletten, skriver Direktoratet for naturforvaltning bl.a. følgende i brev til Miljøverndepartementet av 5.7.2012:

Hemmeldalen naturreservat og noen omkringliggende arealer er kjent og kartfestet som det viktigste kalvingsområdet sør i Rondane, og en andel av stammen trekker hit for kalving hvert år. Lokale registreringer antyder at antallet dyr som trekker sørover hit de siste åra har vært mindre enn tidligere. Om dette har sammenheng med miljøforhold eller andre faktorer, og om det er dyr som tidligere kalvet her som har økt bruken av kalvingsområdene lenger nord, er ukjent. Etter suppleringsmerking i FoU-prosjektet vinteren 2012 lyktes det å merke to simler som trakk sørover og som har brukt store deler av dette området sør til Åsta/Skramstadseter på våren og forsommeren i år. På østsida av kalvingsområdet og naturreservatet Hemmeldalen, sør i Stor-Elvdal og nord i Åmot kommune, er det i regional plan lagt en stor utviklingszone som grenser direkte opp til det nasjonale villreinområdet og naturreservatet. Innenfor denne sonen ligger det flere utbygde hytteområder, men del er også svært store arealer som ikke er tatt i bruk til utbyggingsformål. På bakgrunn av dette områdets viktige funksjon som kalvingsområde og barmarksbeiter bør det her legges en buffersone grensende opp til det nasjonale villreinområdet, mens en eventuell utviklingszone bør legges på utsiden av dette og lengre mot øst.

DN skriver ikke her om kraftutbygging, men det er trolig at all økning i aktivitet og nye inngrep og installasjoner vil ha en negativ effekt.

Fisk

De nye fiskeundersøkelsene som Blåfall har bestilt, har ikke vært omfattende nok til å avvise at utbyggingsstrekningen er gyteområde for ørret, selv om konsulentfirmaet trekker nettopp den slutningen. Lokal erfaringskunnskap tilsier det motsatte: Hovda har vært kjent for å ha stor fisk i gytetida, og harvefiske ble regnet som effektivt om høsten. Myndighetene har i mange sammenhenger signalisert at lokal kunnskap skal tillegges mer vekt i naturforvaltningen (for eksempel når det gjelder rovdyr og verneområder). Da må dette også legges til grunn når det gjelder kraftutbygging.

Fiskeundersøkelsene som nå er gjennomført er utført i et meget begrenset tidsrom, og det er klart at dette ikke er tilstrekkelig for å trekke en slutning om at ørret fra Glomma i liten grad bruker Hovda som gyte- og oppvekstområde. Det er kjent at ørretens gytevandringer kan variere mye, både når det gjelder tidspunkt og varighet. I en del tilfeller er det kjent at ørret kan vandre opp i et vassdrag for å

gyte på natta, for så å vandre ut igjen i hovedvassdraget/ innsjøen samme natt. Fiskeundersøkelsene som nå er gjennomført, er utført over et altfor kort tidsrom. Det er derfor stor sannsynlighet for at man ikke har «truffet» ørretens gytevandring. En kan ihvertfall ikke utelukke det, og dermed kan man ikke trekke den slutningen som er gjort her. Videre er det slik at variasjoner i temperatur, nedbørmengde, vannføring o.l. vil ha innvirkning på når ørretens gytevandringer starter. En kartlegging der formålet er å kunne trekke slutninger om ørretens gytevandringer i Hovda, må derfor gjennomføres over et lengre tidsrom.

Et annet viktig moment i denne saken, er et såkalt «vandringshinder» som omtales i søknaden. Vi mener at det ikke kan utelukkes at fisk, under gunstige forhold for vandring (bl.a. ideell vannføring), kan forsere det strykpartiet som her omtales som et vandringshinder. Et vandringshinder er ikke en absolutt hindring, i motsetning til et vandringsstengsel. Vi mener det derfor ikke kan trekkes en slutning om at fisk ikke kan vandre lenger opp i Hovda under gytevandringen. Også her bør føre-var-prinsippet legges til grunn. Tidligere fiskeundersøkelser i vassdraget utført av Høgskolen i Hedmark trekker ikke den slutningen at det er snakk om et absolutt hinder her.

Hovda kommer i skyggen av Glomma, Rena og Osa som sportsfiskeelv, men det betyr ikke at den er uviktig. Det er vår oppfatning at denne typen elver, og de fiskemetodene som er aktuelle der, har et uutnyttet, men betydelig, potensiale for rekruttering av barn og unge til sportsfiske, en viktig form for friluftsliv i Norge. Dette potensialet i elver som Hovda burde markedsføres, heller enn å "snakke ned" fiskebestanden der som argument for utbygging.

Friluftsliv og landskap

Betydningen av friluftsliv i utbyggingsområdet er undervurdert i søknaden, der det heter at friluftslivet er konsentrert rundt de etablerte hytteområdene. Men i nærheten av utbyggingsområdet finnes Turistforeningens turløyper, og Hovda er en del av et sammenhengende område som gir en flott naturopplevelse nettopp fordi det er stort, og lite preget av andre inngrep enn skogbruk. Slik det ble framhevet i mange høringsuttalelser til den opprinnelige søknaden, er området viktig for friluftslivet i Åmot, og dermed også for utviklingen av naturbasert reiseliv. Det er dessverre vanlig at de som argumenterer for utbygging av et naturområde hevder at området er "lite brukt", og da gjerne sammenlignet med andre områder med "mer tilrettelegging".

Det finnes områder i Åmot som er mer brukt til friluftsliv enn Hovdas dalføre, men det er ikke et argument for utbygging: Dalføret har en verdifull villmarkskvalitet nettopp fordi det er lite påvirket (også av "tilrettelegging"), fordi det er vakkert, og fordi en kan oppleve ro og stillhet.

Bruksintensitet alene kan ikke være et kriterium på verdi i friluftslivssammenheng. Om friluftsliv bare skal utøves i områder som er "tilrettelagt" og der det er mange brukere samtidig, er dette en trussel ikke bare mot den enkeltes opplevelseskvalitet, men mot selve kjernen i norsk friluftskultur.

Bitvis nedbygging og oppstyking av sammenhengende naturområder er en av de aller største truslene mot norsk natur. Dette går ikke bare ut over dyrearter som krever store arealer, slik som reinen. Det er også en trussel mot friluftsliv og naturglede. Opplevelse av intakte landskap er viktig for livskvalitet og stedstilknytning, både for de som bor i et område og de som først og fremst bruker det til rekreasjon. Om vi skal beholde og videreutvikle norsk friluftsliv, både av hensyn til livskvalitet, miljøengasjement og folkehelse, er vi avhengige av at store, sammenhengende naturområder ikke spises opp fra alle kanter. Vi går derfor mot utbygging av Hovda uansett hvor mange eller få rødlistearter som finnes der, og uansett om naturtypen kalles "vanlig" av noen, fordi det rett og slett er avgjørende at det finnes *mye* natur, med få inngrep.

Sumvirkninger

I skriv av 21.3.2012 redegjør NVE for en ny praksis som skal innføres, nemlig vurdering av konsesjonssøknader i samme region i «pakker». NVE skriver: «Ved etablering av pakker kan behovet for utredning av sumvirkninger/samlet belastning på konkrete tema vurderes.» Vi mener dette er en fornuftig praksis, og viser til at mange har krevd en samlet plan for småkraftutbygging på regionnivå. NVEs nye pakker er ikke slike planer, men kan være et skritt i riktig retning.

Det framgår ikke av ovennevnte skriv når den nye praksisen skal innføres, selv om det sies at det vil skje gradvis. Hvorvidt den aktuelle søknaden blir behandlet som del av en pakke eller ikke, framgår ikke av konsesjonsdokumentene. En vurdering av sumvirkningene i regionen er høyst påkrevet, og vi forventer derfor at NVE ikke bare tar hensyn til annen kraftutbygging (som er omfattende, se over), men også det voldsomme presset på arealene i regionen gjennom Forsvarets virksomhet, nye hyttefelt og planene om vindkraft på Raskiftet.

ÅMOT JAKT OG FISKEFORENING